

Adri oogt tevreden tijdens deze buitenland-excursie

Foto: Hugo Weenen

Adri Vermeule, de 'Vogeltjesman'

Carel de Vink

Bij binnenkomst valt mijn oog al meteen op een fraaie aquarel. "Die is gemaakt door Bertus van den Brink. Als we mee waren met een weekend van de Vogelwerkgroep, mochten we niet samen een groep leiden. Want dan bleef er niemand over voor de andere excursieleiders..." Geen wonder. Wie hen beiden kent, weet dat het makkelijke praters zijn, die beschikken over eindeloos veel weetjes! Vanaf mijn entree komt er een stroom van verhalen los. Over vogels nu en vogels vroeger. Over de vogelwerkgroep, waarvan hij sinds 1974 lid is. Over reizen door Europa, op zoek naar vogels. Verder activiteiten door het hele land, ter wille van het welzijn van vogels.

Ik laat hem vertellen:

Vogels ontdekken

Mijn jeugd was niet zo leuk. Ik groeide op in Den Helder. Daar was ik altijd al bezig met het vangen van glasaaltjes, hield vissen in een bak en zandhagedissen in een terrarium. Met een vriendje verzorgde ik rupsen tot ze zich verpoppen en uitvlogen als prachtige vlinders. Toen ik bijna tien was, brak de oorlog uit. Mijn vader was bij de marine en vluchtte naar Engeland. Die zagen we pas na vijf moeilijke jaren terug. In 1940 kwamen we in Hilversum te wonen. In de oorlog hielp ik bij een boer en verzorgde een moestuin. Zo kwamen we aan eten en mijn aandacht voor de natuur groeide

daardoor. Na de oorlog ging ik vaak met mijn vader naar de hei. In mijn diensttijd trok ik rond Amersfoort erop uit met een maat, wiens vader boswachter was in de Soesterduinen. We zagen vooral fazanten; het kleine spul herkende ik nog niet. De echte interesse voor vogels ontstond toen ik met ons gezinnetje in Noord-Hilversum woonde. Vanuit ons huis konden we de baltsende korhoenders horen op de hei, driehonderd meter verderop. En een maand later de roepende jonge ransuilen. Met mijn oudste twee kinderen ging ik op zoek. We verborgen ons onder de bremstruiken en zagen de 'korren' baltsen. 's Avonds doken ze weg in de

krentenboompjes. Ik kocht een goedkope kijker en ook een simpel vogelgidsje: 'Zien is Kennen'. Met plaatjes, zo groot als een postzegel. Later kwam 'de Kist', een oude versie, compleet met afbeeldingen van eieren. In die jaren kwam ik Rob Molenbeek tegen. Die introduceerde me bij de Vogelwerkgroep. Voor ik het wist werd ik, met mijn grote mond overal bij betrokken. Ik had bestuurservaring bij de handbalvereniging, waar mijn kinderen speelden. De vogelwerkgroep zocht ook mensen voor het bestuur. De club bestond uit een man of tweehonderd, van wie er dertig tot veertig actief waren. Al snel stond ik met

De holenduif, één van Adri Vermeule zijn favorieten

Foto: Hugo Weenen

Rob 'De Korhaan' te stencilen. De eerste weekendexcursie die ik meemaakte, was naar Schiermonnikoog. Bij Boer Talsma logeerden we in de stal, waaruit de koeien net waren vrijgelaten. Alles rook nog naar koe. Het wemelde er van de muizen. We deden alles nog heel primitief. Er waren zeven of acht deelnemers. Er is veel veranderd.

Buitengebeuren

Ik had een kleine boot waarmee ik graag op de Vuntus voer. Door rugproblemen werd ik afgekeurd voor mijn werk. Daardoor kreeg ik volop tijd voor activiteiten met mijn gezin, zoals fietsen rond het IJsselmeer. Ook om naar vogels te kijken. Een oud turfsteker, die nog in een veenhuisje woonde, nam mij een paar keer mee als hij ging jagen. Dat jagen vond ik maar niets, maar voor hem was het altijd een noodzakelijke bijverdienste geweest. In magere tijden at hij zelfs aalscholversoep. Je wilt niet weten hoe smerig dat smaakt! Nu schoot hij watersnip, houtduif en wintertaling. Ik ging mee omdat ik wilde weten wat hem ertoe bewoog om te jagen. Maar daardoor leerde ik ook veel over watervogels en het gebied. Nog steeds is het water mijn

favoriete biotoop. Vooral de Vuntus, waar we een huisje en een boot hebben. Met Dick Jonkers heb ik daar zijn gids uit Suriname rondgevoerd door kreken waar je niemand tegenkomt. Die voelde zich er helemaal thuis. We boften met een gezinnetje ijsvogels en waterrallen met jongen!

Met Nico en Bep Dwars speurde ik in de beginjaren de hele omgeving af. We vonden rond 1975 de laatste zingende geelgors van het Gooi bij de Westerheide, met zijn liedje dat klinkt als de Vijfde van Beethoven: tie-die-die-die-daa! Rie de Wijs zag slecht, maar kende alle geluiden. Met mijn kijker zocht ik wat zij hoorde, om te bevestigen dat ze het weer eens goed had. Met Sietse Poelstra ging ik tellen in de Eempolders. Als we onze winterronde maakten, stond bij de sluis de boer op ons te wachten. Die had behoefte aan een praatje: "Daar zit een velduil. Ze zijn er weer; het zijn er nu drie..." Dan bedoelde hij de ransuilen die daar iedere winter zaten. Later zijn die verdwenen. Het werd te druk. Ook leerde ik veel van Paul van der Poel. Vooral geluiden! In de winter werden

de watervogels geteld tussen de haven van Huizen en Het Raboes. De Stichtse Brug was er nog niet. Ik telde ook op de trektelpost in het Corversbos. Met Fred van Klaveren op zaterdag en met Jan Terlouw en Nico op woensdag. Er werd ook op slaapplekken geteld. Kauwen, eksters, meeuwen. Een verzamelplaats dichtbij een spreekwenslaapplek leverde naar schatting een miljoen vogels op! Het hele weiland zag zwart. Veel van mijn bezigheden deed ik met Yves Vogel. We leerden van elkaar. Bertus kwam in het begin niet ver met zijn vogelkennis. Die leerde razendsnel!

Met Dick Jonkers hing ik nestkasten op door heel Nederland: van het Robbenoordbos tot in Limburg. Voor Jaap Taapken gingen we naar Zeeuws Vlaanderen om te zoeken naar mogelijkheden voor ooievaarsnesten. Met Dick ringde ik ganzen. Wat heb ik eigenlijk niet gedaan? Met Han de Zoete stond ik bij evenementen met een informatiekraam. Ik deed wintertellingen van watervogels, inventariseerde gebieden, leidde excursies. Dat laatste doe ik niet meer. Mijn gehoor is niet meer wat het was. Er vraagt bijvoorbeeld iemand: "Wat hoor ik daar?" Dan is het lastig als je de hoge piepjes niet meer hoort: goudhaantje, vuurgoudhaan, grauwe vliegenvanger, snor en sprinkhaanrietzanger... In de beginjaren van de herkenningscursus gingen we met een bus naar Het Zwin. Dan ging ik mee. Ik bezocht altijd de laatste paar avonden, zodat de deelnemers bij latere excursies een bekend gezicht zagen. Ook werkte ik mee aan de totstandkoming van de streekavifauna. Met dertig man zaten we kaartjes met waarnemingen uit te zoeken in de Godelindeschool in Naarden. In de afbouwfase van bewoning op Tiengemetten hebben Dick en ik het eiland driemaal geïnventariseerd: een keer met de boot, een keer te voet en een keer op de fiets. Dat op verzoek van Natuurmonumenten.

Ik heb in al die jaren de vogelstand zien veranderen. Op de hei mis ik de korhoenders en de wulpen. Ook de aantallen veldleeuweriken zijn niet meer wat ze waren. De bonte kraai zat vroeger iedere winter op de hei. De boomleeuwerik is wel toegenomen, maar het aantal boomvalken neemt af. In de polders zie

en hoor je nauwelijks meer graspiepers baltzen. In de Vuntus is het wouwaapje verdwenen, maar daar zie je nu wel de kraakeend als nieuwe broedvogel. De grote zilverreiger is natuurlijk ook een nieuwkomer. Een speciale vogelsoort vind ik de holenduif. Tegenwoordig veel talrijker dan in vroegere jaren. Ik probeerde hem altijd te ontdekken in groepen houtduiven en dan vast te stellen waaraan je hem kon herkennen. Hoe vloog hij? Wat was zijn silhouet? We hingen bij het Laarder Wasmeer kasten op voor de holenduif, maar die eigenwijze beesten hadden voorkeur voor bosuilenkasten. Bij Zonnestraal ontdekten we een broedgeval in zo'n uilenkast, maar die was half vergaan en viel op een gegeven moment naar beneden. De duiven hebben het nog wel geprobeerd, maar het broedsel werd niks.

Over de grens

Al snel werden er ook tochtjes ondernomen naar het buitenland. Met Dick Jonkers, Piet Spoorenberg en Joke van Velsen. Met Dick ging ik helpen bij het ringen in een Hongaars moeras. De ringers moesten zich behelpen met netten waar de gaten in vielen. Ze hoorden een vogeltje dat ze niet kenden. Wij herkennen hem: de cetti's zanger. Zulke vogels leerden we kennen tijdens buitenlandse excursies. Daaraan deden toen tien tot twaalf man mee, later steeds meer. Naar Sardinië, de Extremadura en vaak naar Falsterbo. Daar kon ik eindeloos oefenen op kenmerken van de sperwer. Dat vond ik ook altijd een lastige soort: je hebt kleine en heel kleine mannetjes, maar ook kleine vrouwtjes, grote en heel grote. Bij Falsterbo wisten we een meer waar 's avonds grote groepen ganzen kwamen om te overnachten. In de late schemering kwamen daar honderden kraanvogels bij. Geweldig om te zien en vooral om naar te luisteren! We zijn vaak te gehaast om echt te kunnen genieten. Ik spreek mensen op de hei wel eens aan. Dan vraag ik ze of ze gezien hebben hoe mooi alles is en wat voor vogels er zitten. Veel bezoekers van de hei zijn alleen maar onderweg van hot naar her. Dan missen ze zoveel moois. Als we in ons favoriete hotel in Portugal verblijven, vraag ik de gasten of ze de hop al hebben opgemerkt. Soms zitten er wel drie hoppen tegelijk in de tuin. Of ze zit-

ten op het terras en kijken uit over zee. "Heeft u die vogels al Hals over kop in zee zien plonzen? Die heten Jan van Gent en die duiken moeiteloos twintig meter diep!" Mensen gaan dan bewuster kijken en merken van alles op. "Dat moeten we maar eens aan de vogeltjesman vragen," zeggen ze tegen elkaar. Ook hier in de straat ben ik de man die alles van vogels weet.

Extremadura is een van mijn favoriete plekken. Daar zie je alle roofvogels van Europa, behalve Eleonora's valken. Die zagen we op Sardinië. Maar ik heb ook met veel plezier trekvogels geteld in de Pyreneeën. Daar pachten natuurbeschermers temidden van alle jagers een helling, waar niet gejaagd mag worden. We telden daar ooit op een dag drieduizend wespendien. Dan leer je goed kijken: mannetje, vrouwtje, jonge vogel... Het is voor ons onvoorstelbaar: kleine kinderen lopen al met eenvoudige hagelbuksen te schieten op vlinders en alles wat beweegt. Die jagers vinden het maar niks dat juist een van de beste passages voor trekvogels niet voor de jacht gebruikt wordt. Bij ons heb ik meegemaakt hoe je in de jaren van vergiftiging halfdode buizerds tegenkwam. De roofvogelstand is gelukkig flink hersteld, al blijven er uitzonderingen. In verband met roofvogels heb ik meegewerkt aan een onderzoek naar de driejarige cyclus van veldmuizen.

Kijken

Het is jammer dat nieuwe Nederlanders weinig oog hebben voor de natuur. Het past niet in hun cultuur. Toen ik een buurman van Turkse komaf wees op een Turkse tortel, vroeg hij: "Is dat een scheldwoord?" Ook veel Nederlanders moet je leren kijken. Tijdens een vakantie in Turkije maakten we een bus-excursie door de ruïnes van Efeze. Ik vroeg de gids: "Mag ik na uw uitleg over cultuur en historie nog iets aanvullen?" Ik wees op de grote hagedissen en schildpad-den tussen de pilaren. De verdere tocht kreeg ik na de uitleg van de gids telkens de kans om iets te vertellen over de natuur.

Naar vogels kijken is meer dan het verenkleed herkennen. Geluiden en gedrag zijn minstens zo belangrijk. Wat

ook helpt is om te weten in welke natuurlijke omgeving een vogel zich thuis voelt. Wat kun je verwachten op de hei, in een nieuwbouwwijk of in een droge ruigte? Het gebeurde niet zelden dat ik tijdens een excursie gelijk kreeg als ik zei: "Opletten of we een klapekster zien...!" Van heel groot belang is het om de tijd te nemen. Tijdens excursies stond ik vaak al heel vroeg bij het verzamelpunt. Het gebeurde wel dat ik dan al van alles gezien had, wat niet meer aanwezig was tijdens de excursie. Terreinkennis bouw je zo op. Dan weet je waar en hoe laat je kans hebt om niet 'zomaar' drie houtsnippen te zien!

Een geweldige ervaring was het ringen van vogels op Rottumeroog. Daar ging ik met Dick heen voor vier dagen. In een klein bootje werden we bij harde wind overgevoerd. Ik werd echt zeeziek. We vingen vooral roodborsten, geen bijzondere soorten. Het was een bijzondere ervaring. Ik had er wel veertien dagen willen blijven!

Ik mis de excursies wel. In het begin was er een handvol excursieleiders: Paul van der Poel met zijn kennis van geluiden, verder Nico Dwars, Rob van Manen, Yves Vogel en ik. Ik heb er minstens honderd geleid. Ik zorgde ervoor dat ik ook iets kon vertellen over het gebied en wat er groeit. Naar veengebieden nam ik in mijn rugzak twee turven mee. Veel deelnemers hadden die nog nooit gezien. Dat is voorbij, maar er blijft genoeg over om van te genieten. Vooral als ik met mijn bootje over de Vuntus vaar. Want het zijn vooral de vogels van natte gebieden die mij weten te boeien.